

Портрет виконано художницею
Тетяною Федоровою-Демуцькою

Аркадій Павлович Трет'яков народився 11 травня 1947 року в Києві. Закінчив Київський технікум залізничного транспорту (1966) та географічний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (1972). Працював у науково-дослідних і проектних інститутах, в комерційних структурах. Видав книги на київську тематику: «Бессарабская площадь» (ТОВ «Имидж Принт», 2013), «Привіт з Хрещатика» (вид. «Либідь», серія «Твій Київ», 2015), «Мала Васильківська. Шота Руставелі. Культурологічний путівник» (вид. ЛАТ&К, 2016), «Купцы города Киева» (вид. «Сучасний письменник», 2017).

Ця книга про центральну вулицю Києва – Хрещатик, яка є своєрідним символом нашого міста. Вулиця з'єднує Старе місто, Печерськ та Поділ і перетинає три площі – Європейську, Незалежності та Бессарабську. Розповідь про кожен будинок на старому Хрещатику, про архітектуру, архітекторів, жителів, домовласників, суспільне життя і торгівлю може бути цікавою киянам, гостям Києва, дослідникам.

ISBN 978-966-8620-24-9

9 789668 620249 >

„ГРАНДЪ-ОТЕЛЬ“

Крещатик № 22.
3 этажа
отъ 7 р. 25 к.
буфетный ресторанъ,
французск. кухня,
баръ, бильярдъ.

Планъ Крещатика

и части прилегающихъ улицъ.

Приложение къ

„ВСЕЪ КІЕВЪ въ кармаѣ“

— ИЗДАНИЕ —

Ф. Л. Исворлиса и Ю^о

ВИНА и КОМЪЯКИ
Графа Воронцова-Дашкова
ОПТОВЫЙ СКЛАДЪ

Издатель, само-издающая фирма, художественное
продуманность и выдѣлъ, а также

Л. Ф. НЕРОВНЯ

Пам'ятник Олександрові ІІ, 1912

Це був найбільший пам'ятник Олександрові ІІ в Російській імперії. Він складався з трьох п'єдесталів, які були об'єднані широким фронтоном з барельєфами. Увінчувала центральний п'єдестал бронзова фігура імператора на весь зріст в мундирі та мантії, на самому п'єдесталі герб Російської імперії та напис: «Царю-освободителю благодарный Юго-Западный край. 1911 год». З боків п'єдесталів були встановлені скульптурні композиції Милосердя та Правосуддя. Газета «Киевская мысль» відмічала: «С целью украсить место около памятника за ним будут устроены террасы, засаженные деревьями, так что фоном для памятника будет зелень. Ввиду устройства террас вход в Купеческий сад будет перенесен и устроен рядом со зданием Купеческого собрания, где будет поставлена гранитная небольшая лестница»¹.

Пам'ятник було відкрито 30 серпня 1911 року в день пам'яті святого князя Олександра Невського та з нагоди 50-річного ювілею скасування кріпосного права. На відкритті були присутні: імператор Микола ІІ, голова кабінету міністрів П.А. Столипін, обер-прокурор Святейшого Синоду В.К. Саблер та ряд інших державних чиновників.

У 1919 році колегія комунального господарства Київської міської ради робітничих депутатів постановила: «Не позднее пролетарского праздника 1 Мая снести долой памятники контрреволюции, которые так поганят наш город, передать их на заводы для переплавки на гильзы к снарядам для Красной Армии»². В квітні 1919 року пам'ятник був скинутий з п'єдесталу, бронзові скульптури переплавили на заводі «Арсенал», а 1 травня цього ж року на постаменті встановили гіпсовий бюст Тараса Шевченка (скульптор Ф. Балавенський). Бюст Кобзаря було знищено денікінцями в серпні 1919 року.

¹«Киевская мысль» - 1911 - 25 числа.²«Большевик» - 1919 - 19 апреля.

Свою подарок Хрещатику ми розпочнемо з правого (з'являючись) боку вулиці. Після Другої світової війни лише на відтинку Європейська площа - Майдан Незалежності зі старої забудови збереглися частково перші парні номери. В 1970-1980 роках було знесено будинки під номерами 2, 4, 14 і 16, а на цих місцях споруджено нові будівлі. Далі відійшли будинки по Хрещатику, № 32 (квартал між вул. Б. Хмельницького та Бульваром Т. Шевченка. Нумерація будинків - сучасна, приблизно згадується і стара (до реконструкції).

Будинок № 2

Колішня Київська філія Центрального музею В.І. Леніна (нині - Національний центр «Український дім»). Зведено в 1978-1982 роках за проектом архітектора В.І. Гопкала, В.М. Гречина, В.С. Коломійця, Л.І. Філенка (Державна премія ім. Т. Шевченка 1985 р.). Будівля, оздоблена білим мармуром, виконана у стилі неокласицизму. Поряд, на схилах Володимирської гірки, споруджено каскад фонтанів з підсвічуванням. Фонтан фанерований червоном гранітом. У 2004 році до Українського дому перемістили з Кловського палацу Музей історії міста Києва створений 1978 року.

На місці перед Українським домом у 1804-1805 роках за проектом архітектора А.І. Меленського було збудовано перший Миський театр. Сучасна Європейська площа тоді мала назву Кінної, Садриба, на території якої постав театр, належала дружині архітектора А.І. Меленського Мар'їні Григорівні, яка мала намір

Український дім. Листівка, 1983

Будинок № 8

Колішня Київського відділення Санкт-Петербурзького облікового і позичкового банку¹⁶. Будинок споруджено в 1914-1916 роках за проектом архітектора Л.М. Бенуа (1856-1928) в ренесансних формах. Керував будівництвом архітектор П.С. Андреев, підприцьком виступала знаменита контора Л.В. Гікзбурга. Пам'ятка архітектури та історії. Правління банку 7 лютого 1914 року звернулося до будівельного відділення Київської міської управи з клопотанням про будівництво кам'яного будинку, частина якого призначається для банку, а частина для проживання. При цьому доручили архітектору Павлу Андрееву оформлення та отримання документів. 17 лютого того ж року міська управа надала дозвіл на будівництво, П. Андреев – підписку про нагляд¹⁷. Споруда має шість поверхів, перші два оздоблено гранітом. На фасаді зображено символ торгівлі – ожегал Меркурія, портки увійняють античні вази (детор скульптурних деталей М.М. Круль)¹⁸.

Л.М. Бенуа

Керував банком В.Д. Мозерт, який жив у цьому ж будинку. Віктор Дмитрович був гласним Київської міської думи, почесним членом Київського губернского опікування дитячими притулками, консулом Норвегії у Києві (1915-1918).

У будинку також розміщувався магазин акціонерного товариства «Л. М. Еріксон і К^о» із продажу телефонних та телеграфічних апаратів. Тут була контора Всеросійського земського союзу допомоги хворим і пораненим воїнам та технічна і електротехнічна контора та фабрика фізичних інструментів інженера Р.А. Домбровського. Його фірма існувала з 1899 року та пропонувала манометри, термометри, інжектори тощо свого виробництва.

Садьба, на якій розташований банк, у 1850-х роках належала помещику З. Голо-

¹⁶ О. Дроз, О. Міхалевська, Т. Сибілаки. Київський відділення Санкт-Петербурзького Облікового і Позичкового Банку, 1914-16. Фун. Хрещатик, 8 // Збір пам'яток історії та архітектури України. Київ. Книга 1, частина 2. – С. 1834-1835.

¹⁷ ДАК. – Ф. 163. Оп. 41. – Спр. 6329.

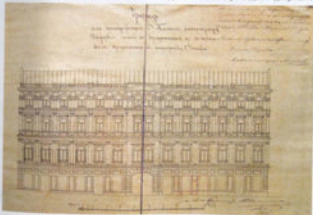
¹⁸ Круль Миколай Миколайович твориле стилем Декоративної скульптури на вул. Маринівсько-Блакочинській, 34 (нині вул. Савоковська).

Хрещатик, 8. Фото автора, 2008

виському. На садьбі були двоповерховий цегляний житловий будинок та дерев'яні малоповерхові споруди. Садьба площею 1020,5 кв. сажнів належала за купцією від 18 березня 1876 року, оформленою в Київській палаті кримінального та цивільного суду, купцю 2-ї гільдії К.К. Пастелью. Карл Карлович (?-1913) був бельгійським підданним, кравцем, домовласником. Володіє ще будинками на Хрещатику, №№ 10, 19, 27, 30, а також на Костельній, 3, Миколаївській, 1, Прорізній, 113.

Спочатку на садьбі був кам'яний двоповерховий будинок, 31 березня 1875 року К. Пастель подав клопотання до міської управи про його надбудову двома поверхами. При цьому він доручив архітектору В. Ніколаєву надати документи

Проект надбудови дому К. Пастеля. Архітектор В. Ніколаєв, 1875